

Informe sobre les biblioteques públiques valencianes, especialment sobre la Biblioteca Pública de València

Autor: Comissió de Promoció Cultural

Coordinador: Jesús Huguet

Aprovació: Ple de 30 de gener de 2006

Antecedents

En diverses ocasions el Consell Valencià de Cultura ha manifestat la seua preocupació per la problemàtica de les biblioteques valencianes. En 1996 les II Jornades sobre Cultura en la Comunitat Valenciana van estar dedicades al tema, publicant-se l'any següent dos volums, *II Jornades sobre Cultura en la Comunitat Valenciana. Biblioteques, Arxius i Centres de Documentació*, en el que es recullen les intervencions dels especialistes i participants.

Darrerament, però, estem observant que molts dels problemes ja manifestats continuen estant vigents i que noves situacions (digitalització, informàtica, noves prestacions bibliotecàries derivades de les tecnologies més recents, etc...) plantegen processos que exigeixen les solucions o correccions pertinents. Cal tindre present que les disposicions legals bàsiques són de 1988, *Llei d'Ordenació Bibliotecària de la Generalitat Valenciana*, on encara no havien aparegut moltes de les circumstàncies actuals.

Per tot això la Comissió de Promoció Cultural del Consell Valencià de Cultura va decidir encarregar-li al conseller Jesús Huguet Pascual l'estudi del tema i la possible formulació d'un informe. El Sr. Huguet Pascual va realitzar diverses visites i entrevistes amb responsables de biblioteques i persones coneixedores de la problemàtica, entre elles a l'exconsellera del C.V.C. donya Pilar Faus, una autoritat en la matèria¹.

¹ Evidentment, i a pesar que en algunes poblacions les biblioteques depenen d'entitats privades (Bancaixa, CAM, etc...) o d'institucions (universitats, centres docents, etc...) tenen certa transcendència pública, l'informe només es refereix a les biblioteques públiques (de l'administració central amb gestió

Fets

Biblioteques Públiques Municipals

En la majoria dels pobles valencians existeixen biblioteques municipals (Agències de Lectura en els pobles més menuts) que presten serveis de lectura o préstec de llibres a més d'altres al voltant dels llibres i la cultura, normalment amb un esforç considerable del responsable. No pot dir-se que la situació i mancances siguin iguals en cada biblioteca o població ja que l'atenció de les autoritats municipals difereix notablement, i mentre en alguna ciutat la situació del personal servidor de la biblioteca està resolt adequadament en altres és lamentable. El mateix observem sobre el fons o sobre l'espai, mobiliari, material i prestacions.

És de veres que la Xarxa de lectura pública valenciana, depenent de la Direcció Gral. del Llibre i Biblioteques de la Conselleria de Cultura, Educació i Esport, realitza tasques de coordinació i cooperació, automatització en l'elecció de programes, etc... però, en qualsevol cas, notem a faltar algunes activitats, que en algun moment si s'han executat, com la distribució dels llibres que s'acolleixen al suport genèric a l'edició valenciana o la remissió de la producció editorial oficial de la Generalitat (evidentment, tant per manament legal com per conveniència social, els llibres publicats pels departaments autonòmics deurien estar presents en les biblioteques públiques).

Però el problema més cridaner continua sent el del personal. No solament la manca, ocasionalment, de funcionaris especialitzats sinó, sobre tot, la infravaloració professional, ja que llocs de treball que haurien d'estar qualificats d'una manera sistemàticament ho estan per davall. Sens dubte exigir a poblacions amb pocs recursos econòmics la dotació pressupostària d'aquestes places laborals seria una pretensió ambiciosa (que no impossible), però lamentablement són moltes les poblacions rellevants, i amb serveis bibliotecaris múltiples, que encara tenen als seus servidors en una posició laboral precària. I tot això a pesar del Decret 119/2005, de 24 de juny, pel qual es dicten normes per a la creació de centres de lectura pública municipals a la Comunitat Valenciana. Decret que disposa que siga

autonòmica, autonòmiques, provincials o locals) que són les que han estat objecte d'estudi en aquest cas.

personal qualificat qui atenga les biblioteques, però que encara està ben lluny de ser respectat majoritàriament.

En algunes grans poblacions a més de la biblioteca principal o central existeixen diverses biblioteques, algunes especialitzades, que fa obligatòria una coordinació municipal i l'organització en xarxa dels serveis per districtes o àrees, tot i que en alguns casos podem parlar de tasca realment positiva. Estes biblioteques solen situar-se en edificis ben dotats, excepcions sempre hi han, però no sempre la situació laboral dels funcionaris és la més convenient. L'escassa dotació econòmica d'estes biblioteques mitjanes és però el principal problema d'uns centres que estan molt vius i tenen una gran acceptació popular. En el cas concret de la ciutat de València apreciem una àmplia xarxa en els barris amb una rellevant presència d'usuaris i un personal laboral qualificat, encara que seria molt convenient que s'ampliaren les dotacions, especialment els fons de llibres, per tal d'aprofitar més adequadament un projecte bibliotecari que ens sembla prou interessant².

Biblioteca Nacional Valenciana

La Biblioteca Nacional Valenciana, també coneguda per Biblioteca Valenciana, està situada en l'antic Monestir de Sant Miquel dels Reis, en un edifici emblemàtic de la història i la cultura valencianes³ però de difícil adequació per a centre bibliotecari per les pròpies característiques arquitectòniques del monestir o per la situació.

La deficient comunicació (només un autobús públic, el de Tavernes Blanques, passa per allí), la dificultat d'aparcament, la distància respecte dels centres neuràlgics de ciutat (sobre tot dels culturals) impedeixen que l'emplaçament siga el més idoni per a un espai que aspira atraure a molts usuaris⁴.

² Potser també caldria estudiar la possibilitat d'integrar aquestes biblioteques municipals en la Xarxa de la Generalitat Valenciana.

³ Ací s'instal·là la famosa biblioteca del Duc de Calàbria, actualment dipositada, parcialment, en la Universitat de València -Estudi General-.

⁴ Sembla que hi ha un projecte, del govern autonòmic i del municipal, per intervindre urbanísticament i millorar les dificultats d'accés i aparcament, però la realització de la via ràpida -corredor Nord-recentment inaugurada no ha solucionat encara els problemes.

Per altra part la connexió de dipòsits, sales de lectura, seccions, i serveis no és la més escaient. Per intentar salvar aquesta mancança es dotà de robots per transportar llibres entre sales, dipòsits i seccions. Robots el cost dels quals i especialment el manteniment, ja que cada reparació està al voltant dels 6.000 euros, produeix una despesa absolutament superior a la d'una biblioteca a l'ús, per la qual cosa la relació cost-benefici s'allunya considerablement del que fóra convenient.

Sens dubte, per l'edifici, contingut i significació, la Biblioteca Valenciana és un símbol emblemàtic però la seua utilitat i cost ja són menys evidents. Més que no una biblioteca dinàmica i activa posada al servei dels lectors és un dipòsit abundant, ric i especialitzat de material bibliogràfic, sobre tot valencià. Els fons són molt rellevants, però l'ús és més minso.

La Biblioteca Nacional Valenciana és importantíssima per a la memòria i fons bibliogràfic valencià, sens dubte ha d'esdevenir el fons valencià més important, però caldria estudiar les possibilitats d'una accessibilitat i un ús públic més intens i en eixe sentit candia que intervingueren les administracions públiques interessades per facilitar accés i usança.

Biblioteca Pública Provincial de València⁵

Esta biblioteca és, amb diferència, la més visitada i utilitzada de la ciutat, més de dos mil (2.000) usuaris al dia. Està cèntricament ubicada i podríem dir que la funcionalitat és correcta.

Però les insuficiències materials i de personal són remarcables. La capacitat de l'edifici és la primera qüestió que caldria plantejar, puix fa més de vint-i-cinc anys que està funcionant i no s'ha produït cap expansió, a pesar de les constants peticions i demandes dels professionals servidors de la biblioteca.

⁵ Malgrat referir-me a la Biblioteca Pública Provincial de València el plantejament i problemàtica és prou semblant a les provincials de Castelló i Alacant i, encara, a la "Arzobispo Loazes" d'Oriola.

Temes puntuals com l'absència de rampes i ascensors que permeten l'ús per part de persones amb minusvàlues i d'edat avançada; la manca pressupostària per comprar materials o llibres imprescindibles en una biblioteca d'aquestes característiques; el deteriorament d'alguns indrets; etc... són qüestions que l'administració central (propietària de l'edifici) o l'autonòmica (que el gestiona) caldria intervingueren ràpidament.

La necessitat que el lector infantil continue en l'edat juvenil l'afició lectora podria resoldre's amb la creació d'una secció juvenil en la que no solament se'n fera ús del suport sobre paper sinó també de possibles préstecs relacionats amb l'audiovisual i, en general, l'orientació i dinamització lectora. Actualment la pèrdua de visitants quan passen d'infants a joves és força preocupant, i és sens dubte en aquest període quan més es necessita una oferta atractiva.

Però el problema més cridaner de la biblioteca és el derivat de la manca i situació del personal. La falta de personal pot ser una situació prou habitual en aquests tipus de centres, però la mena de discriminació laboral, especialment dels subalterns que fan sovint funcions rellevants teòricament reservades a nivells laborals superiors, respecte d'altres funcionaris és especialment sorollós.

Un tema que també caldria estudiar es deriva de la comunicació entre la biblioteca i els centres docents de la ciutat (especialment dels d'E.S.O. que deuriem ser els més interessats en aquest tipus d'establiments). Fora convenient estudiar una mena de coordinació per tal que els centres educatius aprofitaren els serveis que ofereix la biblioteca i concretament el fons que està a l'abast de tots els estudiants.

Conclusions

La importància de les biblioteques com centres culturals i de convivència està fora de tot dubte, però malgrat el servei que fan a la societat pensem que els responsables polítics i civils estan lluny de considerar-les i dotar-les com es mereixen i precisen. Eixa falta de consideració és probablement la raó per la qual les biblioteques valencianes, i espanyoles en general, no hagen assolit el

protagonisme social que els correspon. Contemplant certes polítiques bibliotecàries europees, cas d'Escòcia o la Toscana, se'ns adonem que encara ens resta un llarg camí per convertir en centres socials i culturals de primer ordre les nostres biblioteques, però no és tant per la manca de dedicació o voluntat dels professionals com per la manca de valoració política (pressupostària i material).

En una societat on l'urbanisme tendeix cada dia a vivendes més reduïdes, en les que la biblioteca privada a penes té espai, un edifici que pose a l'abast dels ciutadans una oferta de llibres i mitjans audiovisuals considerable no solament és convenient sinó una necessitat cívica per culturalitzar i formar les persones. La inversió en aquesta mena d'accions és, sens dubte, una de les de millors conseqüències pel futur. Per tot això considerem que allò que ací em manifestat no pot contemplar-se com una simple observació sinó com una crida urgent per atendre totes aquelles qüestions exposades i que precisen d'un intervenció ràpida.

Per altra part, la tradicional absència d'inversions poderoses en biblioteques públiques ha generat, en alguns ciutadans, la necessitat de bastir la seua pròpia biblioteca, sovint superior a les seues estrictes necessitats, generant una cultura bibliotecària estranya en altres països del nostre entorn cultural o social. No és que en altres llocs no existeixquen biblioteques personals però, sens dubte, no tan abundants ni nombroses com en Espanya, i amb la desatenció, per part del personal teòricament més interessat, per les biblioteques públiques.

Per tot això, considerem:

- 1.- Que les publicacions institucionals, tal i com es va fer constar en les disposicions legals sobre transferències de l'Administració Central a la Comunitat Autònoma Valenciana en matèria bibliotecària, estiguen en totes les biblioteques públiques valencianes.
- 2.- Que les biblioteques amb un nombre d'usuaris de llengües no oficials a la Comunitat (actualment hi ha unes 75 poblacions amb una massa lectora predominant no valenciana ni castellana) siguen dotades de fons importants en aquelles llengües.

- 3.- Que es recupere la pràctica de servir els llibres adquirits mitjançant l'anomenat suport genèric a les biblioteques públiques, com forma de garantir la presència dels autors valencians i la producció editorial pròpia en eixes biblioteques
- 4.- Que els pressuposts, tant els centrals, autonòmics com municipals, siguen realistes i adequats per a les necessitats bibliotecàries.
- 5.- Que la situació laboral dels professionals responga als criteris establerts pel Decret 119/2005, de 24 de juny, pel qual es dicten normes per a la creació de centres de lectura pública municipals a la Comunitat Valenciana.
- 6.- Que s'adeqüen els accessos d'aquests centres per a totes les persones, tinguen o no dificultats motrius.
- 7.- Seria convenient el replantejament i repartiment dels minsos fons per tal de dotar eficaçment aquells centres amb demanda social més àmplia.
- 8.- La informatització i la dotació de mitjans audiovisuals és una tasca que no pot retardar-se dades les demandes actuals.
- 9.- Els centres docents i les pròpies biblioteques caldria que estudiaren la possible realització de projectes d'orientació i dinamització lectora, especialment dirigits als grups socials (xiquets, joves, immigrants,.....) més necessitats.
- 10.- Aquest informe s'enviarà a la Conselleria de Cultura, Educació i Esport de la Generalitat Valenciana, a la Federació Valenciana de Municipis i Províncies, a la Biblioteca Pública Provincial de València, i a les institucions que puguen estar interessades.